

AUTOACTUALIZAREA – PROCES ÎN DEZVOLTAREA PERSONALITĂȚII STUDENTILOR PEDAGOGI

SELF-ACTUALIZATION – PROCESS IN THE DEVELOPMENT OF THE PERSONALITY OF PEDAGOGIC STUDENTS

*BÎRSAN Elena, dr., conf. univ.,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău, Republica Moldova*

*BÎRSAN Elena, PhD, associate professor
State Pedagogical University "I. Creanga"*

<https://orcid.org/0000-0003-3900-1687>

CZU: 378.015.3

DOI: 10.46727/c.09-12-2022.p48-54

Rezumat. Articolul de față dezvăluie problema actualizării sinelui. Fiecare persoană are un anumit caracter, o varietate de abilități, fiecare poartă o varietate de roluri simple și complexe. Abordăm autoactualizarea ca un atribut integral al dezvoltării de sine a unei persoane. Autoactualizarea este considerată o condiție necesară pentru dezvoltarea unui individ și dezvoltarea progresivă a societății în ansamblu, astfel, toate acestea sunt o dovadă a relevanței temei acestei cercetări.

Cuvinte-cheie: Actualizare, autoactualizare, personalitate, student pedagog.

Abstract. The present article reveals the problem of self-actualization. Each person has a certain character, a variety of abilities, each carries a variety of simple and complex roles. We approach self-actualization as an integral attribute of a person's self-development. Self-actualization is considered a necessary condition for the development of an individual and the progressive development of society as a whole, thus, all this is a proof of the relevance of the theme of this research.

Keywords: actualization, self-actualization, personality, pedagogic students

Pe parcursul dezvoltării societății umane, nu numai gama de nevoi biologice se extinde și se schimbă calitativ, ci și în mod specific nevoile umane - sociale apar în mod constant. Trăsăturile esențiale ale nevoilor umane sunt obiectivitatea originii, natura lor istorică, dependența de activitatea practică și condiționarea socială. Nevoile umane sunt diverse: conservarea speciei și nevoia de activitate; nevoia de sens al vieții și nevoia de libertate, muncă, cunoaștere, comunicare. Fiecare persoană are un anumit caracter, o varietate de abilități, fiecare poartă o varietate de roluri simple și complexe. Profesorul, nu este o excepție de la toate cele menționate mai sus. Ba din contra, are nevoie de mult mai multe nevoi. Lucrul acesta este susținut și relatat de D. Salade care opinează: „...nici o profesiune nu cere posesorului ei atâta competență, dăruire și umanism ca cea de educator, pentru că în nici una nu se lucrează cu un material mai prețios, mai complicat și mai sensibil decât este omul în devenire [Apud, 1, p. 89]. Adus în lumina procesului educațional, profesorul astăzi trebuie să poarte povara responsabilităților personale dar și sociale. După cum afirmă E. Stan, individul se află mereu în căutarea identității. Iar I. Kant scria că, omul se naște și

trăiește pentru a atinge perfecțiunea, pentru a promova binele altora și pentru „căutarea fericirii personale”... [Apud, 6, p. 11].

Astfel, nevoia umană de bază, conform teoriei umaniste a personalității, este **autoactualizarea**, dorința de auto-îmbunătățire, autorealizare și autoexprimare. Care potrivit lui C. Rogers, este un atribut al înseși existenței omului; fiind activată în raport cu acele trăsături, proprietăți și calități ale unei persoane care sunt acceptabile și susținute din punct de vedere rațional și moral în societate.

Etimologic, conceptul de actualizare vine din lat. *actualis* – (real) – ceea ce semnifică dorința unei persoane pentru identificarea și dezvoltarea cât mai deplină posibilă a capacităților sale personale. Teoria autoactualizării este înrădăcinată în direcția umanistă a psihologiei. Fiind inclusă pentru prima dată în Statele Unite ale Americii la mijlocul secolului al XX-lea și a devenit o componentă de bază a psihologiei umaniste. Conform dicționarului explicativ a actualiza presupune: a face să fie actual, a (re) aduce în prezent; a face să corespundă gusturilor, cerințelor prezentului; a reînvia ceva [7].

Analizat din perspectivă *psihologică*, actualizarea presupune - trecerea din stare potențială-latentă în stare active [5]. Este necesar să menționăm că autorealizarea - are *două sensuri* principale. În primul rând, poate fi folosit în contextul motivației, adică ca *motiv pentru realizarea* cât mai completă a capacităților personale. În al doilea rând, este *stadiul final de dezvoltare* conform teoriei personalității lui A. Maslow. Atunci când o persoană a satisfăcut toate nevoile de bază (fiziologice, nevoi de siguranță etc. conform piramidei lui A. Maslow), se poate ridica la un nivel mai înalt de conștientizare. La acest nivel, el stă deasupra problemelor lumii din jurul său și nu se luptă cu ele. Oamenii care au atins auto-actualizarea se acceptă împreună cu deficiențele și limitările lor și simt nevoia de creativitate în toate aspectele vieții lor [10].

Abordăm autoactualizarea ca un atribut integral al dezvoltării de sine a unei persoane. Ideea autoactualizării în sine a trezit interes savanților din diverse domenii și meridiane. Originile sale pot fi găsite în lucrările lui A. Adler, C. Jung, Horney, S. Rubinstein ș.a..

Menționăm că, în psihologie și pedagogie, teoria autoactualizării este dezvoltată de E. Andrienko, A. Asmolov, I. Vitin, E. Isaev, P. Pidkasisty, V. Slobodcikov, L. Friedman și alții. În aspectele filozofice, metodologice și culturale, teoria autoactualizării este dezvoltată în lucrările cercetătorilor L. Antropova, L.G. Bryleva, I. Vitina, N. Kulik, K. Mukhamedzhanova și alții. Interes sporit a prezentat problema autoactualizării și la cercetătorii români, în special, la autorii A. Neculau, N. Mînzat, Pavelcu, S. Toma, A. Bunescu. Iar în R. Moldova unele cercetări recente asupra autoactualizării s-au realizat sub conducerea lui I. Negură, I. Racu și O. Stamatina, M. Cernițeanu ș.a.

În viziunea cercetătorului C. Rogers, dorința de actualizare, este orientarea inerentă tuturor organismelor vii - „dorința de creștere, dezvoltare, maturizare, tendința de a manifesta și activa toate abilitățile organismului în măsura în care această activare contribuie la dezvoltarea personalității (sinelui)”. Astfel, menționează autorul, cel mai *important motiv al vieții umane* este acela de a se actualiza, adică de a se conserva și de a se dezvolta, de a scoate în evidență cele mai bune calități ale personalității sale inerente de natură. Această tendință fundamentală este singurul

construct motivațional. Prin urmare, autoactualizarea este tendința spre exprimarea și realizarea pulsuniilor specifice ale eului, a obiectivizării intențiilor și proiectelor. Dorința unei persoane de realizare fiind o modalitate de a îmbunătăți potențialul intern.

În urma analizei literaturii de specialitate cu privire la procesul de autoactualizare putem afirma că întâietatea în cercetarea motivației de autoactualizare aparține lui A. Maslow – renumit psiholog american. În opinia savantului, acest concept poate avea cel puțin *trei semnificații*:

1). Definește autoactualizarea ca fiind *dezvoltarea integră a individului uman* (reieșind din natura sa biologică).

2). Autoactualizarea este definită ca un *proces de dezvoltare a personalității*, prin care individul uman se eliberează de anumite deficiențe ale procesului de dezvoltare, de problemele nevrotice ale existenței sale. Este procesul prin care omul are posibilitatea să reflecteze asupra problemelor „reale” ale vieții.

3). Autoactualizarea, este interpretată ca fiind una din ierarhiile superioare ale trebuințelor umane – cea de *realizare a potențialului uman*, caracterizată prin dorința de a descoperi abilitățile și resorturile sale lăuntrice, în vederea dezvoltării personalității și a potențialului ascuns al sinelui. Astfel, conchide autorul, „actualizarea – nu este momentul când suntem copleșiți de fericirea supremă, ci, dimpotrivă, este un *proces intens al creșterii treptate*, o muncă dificilă și realizări în pași mici”. Prin aceasta, actualizarea nu este doar o acțiune situațională, ci reprezintă un proces continuu, mai mult chiar, un mod de existență, muncă intensă și relaționare cu lumea exterioară, și nicidecum doar realizări luate separat [11].

Grupul de autori: Leclerc, Lefrançois, Dubé, Hébert și Gaulin au definit actualizarea de sine ca fiind un „proces prin care potențialul fiecărui individ este dezvoltat în congruență cu percepția și experiența acestuia”. Cei mai buni indicatori ai actualizării de sine sunt deschiderea spre experiență și abilitatea persoanei de a fi congruentă cu ea însăși și cu acțiunile sale. Actualizarea de sine nu este o chestiune ce ține de înaltă performanță, ci de *întă funcționare* a individului. Cu toate că, succesul unei bune funcționări nu este garantat de vreme ce nu depinde numai de individ, ci și de condiții și circumstanțe din mediu care nu pot fi controlate [6, p. 12].

După cercetările lui A. Maslow „*autoactualizarea*” este un *fenomen înnăscut*, care se conține în natura omului [11]. Astfel, autorul plasează *actualizarea sinelui* în vârful ierarhiei trebuințelor umane constând din descoperirea și împlinirea propriilor potențialități înnăscute.

Autoactualizarea se referă la dorința de auto-realizare, la tendința de a deveni actualizat în domeniul în care are potențial. Iar despre educație, A. Maslow menționa: „trebuie să se dea copilului picătură cu picătură pentru a deveni capabil de autoactualizare a sinelui și împlinire totală” [Ibidem]. Tot în aceeași direcție sunt orientate și cercetările psihologului și psihanalistului elvețian C. Jung care consideră procesul de autorealizare ca un proces orientat spre dezvoltarea sinelui. *Actualizarea*, într-un prim sens specific atribuit de psihologie, desemnează procesul prin care un individ își mobilizează propriile potențialități și le exprimă într-un comportament observabil: este trecerea „*de la putere la act*” în confruntarea cu situații revelatoare (conflictuale); în al doilea sens, mai general, *actualizarea* desemnează fie procesul care face ca un eveniment sau

un comportament să treacă de la o stare virtuală la una actuală, fie procesul prin care un element al trecutului este reintrodus în prezent, constată J.-P. Bwnckart.

Tot în aceeași ordine de idei, în viziunea lui D. McClelland, „actualizarea este resortul principal al motivației pentru muncă, funcționând prin întărire: fiecare se străduie să reușească în activitățile și situațiile în care a avut deja succes” [Apud, 11].

Cercetătorul roman, N. Mitrofan tratează autoactualizarea ca un proces de realizare și împlinire a sinelui, ca o componentă de bază în structura personalității ce determină tendințele de cunoaștere a sinelui și realizarea potențialului – tendințe esențiale pentru autoactualizarea sinelui.

Importantă cercetării noastre este și viziunea lui D. Leontiev, care menționează că autoactualizarea este „procesul de desfășurare și maturizare a înclinațiilor, potențialităților și capacităților care au fost inițial încorporate în corpul și personalitatea acestuia.”

Actul de autoactualizare este un anumit număr finit de acțiuni efectuate de subiect pe baza obiectivelor stabilite în mod conștient pentru sine în cursul realizării de sine și a strategiei dezvoltate pentru realizarea lor. Fiecare act de autoactualizare se încheie cu o reacție emoțională specifică - o „experiență de vârf”, pozitivă în caz de succes și negativă (durere, dezamăgire) în caz de eșec.

Revenind la cercetările empirice realizate de A. Maslow identificăm că autorul a concluzionat că oamenii care se autoactualizează au următoarele **caracteristici**:

1. *Percepție mai adecvată a realității.* Oamenii care se autoactualizează sunt capabili să perceapă lumea din jurul lor, inclusiv alți oameni, corect și imparțial.
2. *Acceptarea de sine, a celorlalți și a naturii.* Acceptarea de sine este exprimată clar și la nivel fiziologic. Oamenii care se autoactualizează își acceptă natura fiziologică cu plăcere, simțind bucuria vieții.
3. *Imediatitate, simplitate și naturalețe.* Comportamentul oamenilor care se autoactualizează este marcat de spontaneitate și simplitate, lipsă de artificialitate sau dorința de a produce un efect.
4. *Concentrat pe problemă.*- nu sunt centrați pe ego, ci mai degrabă orientați către probleme care sunt deasupra nevoilor lor imediate, probleme pe care le consideră a fi misiunea lor de viață.
5. *Independența:* nevoia de intimitate.
6. *Autonomie:* independență față de cultură și mediu. - le permite să se bazeze pe propriul potențial și pe sursele interne de creștere și dezvoltare.
7. *Prospetimea percepției.* Oamenii care se autoactualizează au capacitatea de a aprecia chiar și cele mai obișnuite evenimente din viață, simțind în același timp noutate, uimire, plăcere și chiar extaz.
8. *Summit sau experiențe mistice.*
9. *Interesul public.*
10. *Relații interpersonale profunde.* 11. *Caracter democrat.* 12. *Separarea mijloacelor și a scopurilor.* 13. *Simțul umorului filozofic.* 14. *Creativitate.* 15. *Rezistența la cultivare.*

Dezvoltarea autoactualizării este o valoare eternă pentru orice subiect modern. Contribuind la procesul de stăpânire a elementelor externe ale unei atitudini pozitive față de implementarea

activităților, în urma căreia se formează o atitudine pozitivă față de propria personalitate, percepția de sine ca subiect al astfel de activități, autoactualizarea rolului unui factor de conducere în dezvoltarea personalității. De asemenea, autoactualizarea este un factor cheie în formarea integrității interne, a inseparabilității tuturor aspectelor personalității. Menționăm că omul devine personalitate pe măsură ce se dezvoltă și crează, altfel spus, se formează iar formarea, opinează S. Cristea, constituie funcția centrală a educației (exprimată ca formare - dezvoltare permanentă necesară pentru integrarea socială optimă a personalității umane) [3, p. 75].

În aria problematicii extrem de complexe a educației, pregătirea inițială a cadrelor didactice ocupă locul central, deoarece aici se reflectă calitatea, profesionalismul, viziunea politicii educaționale, finalitatea educației. Problematika pregătirii cadrelor didactice în formarea inițială a constituit și constituie un centru de interes în dezbaterile asupra educației.

Dezvoltarea personală este un deziderat pe care fiecare individ îl are de realizat, iar obiectivele acestuia se îmbină cu cele ale dezvoltării profesionale. Omul își modifică permanent personalitatea datorită proceselor psihologice de învățare și formare, ceea ce conduce la îmbogățirea cunoștințelor, lărgirea orizontului de cunoaștere și dezvoltarea profesională.

Formarea personalității, la etapa actuală, menționează A. Neculau, nu semnifică doar transmitere și achiziție, ci și influențare prin interacțiune, prin intermediul normelor și valorilor propuse de contextul psihosocial. A forma nu înseamnă a adăuga, ci a dezvolta potențele existente, substanța intelectuală a individului, a-i schimba structurile perceptiv și acționale încât să se schimbe întreaga structură a personalității [Apud, 1, p. 12]. În contextul celor relatate opinăm că, studentul pedagog pentru a deveni cu adevărat profesionist are nevoie de continuă dezvoltare.

Prin dezvoltare se înțelege un proces complex de trecere de la inferior la superior, de la simplu la complex, de la vechi la nou printr-o succesiune de etape, de stadii, fiecare etapă reprezentând o unitate funcțională mai mult sau mai puțin încheată cu un specific calitativ propriu. Trecerea de la o etapă la alta implică atât acumulări cantitative, cât și salturi calitative, acestea aflându-se într-o condiționare dialectică. Dezvoltarea personalității se manifestă prin incorporarea și constituirea de noi conduite și atitudini care permit adaptarea activă la cerințele mediului natural și sociocultural. Cercetătoarea El Joiță elaborează un *profil al profesionistului* în educație:

(a). **dimensiunea cognitiv-axiologică:** capacități biofizice fundamentale (biologice, fizice, temperamentale); capacități cognitiv-intelectuale (cognitiv-concrete, intelectual-raționale și intelectual-instrumentale) ;

(b) **dimensiunea motivațional – atitudinală:** capacități reglatorii referitoare la domeniul afectiv, motivațional, volițional, valoric-atitudinal, al orientării în problematic (Joița El., 2009).

Să nu uităm că, activitatea profesională a cadrelor didactice parcurge în societatea de astăzi un demers profesional exploziv, fiind supus atât nevoii de asimilare permanentă a unor noi cunoștințe, abilități și competențe, cât și utilizării lor euristice și creative în activitatea didactică.

Dezvoltarea carierei este determinantă de dezvoltarea personală care se produce în timp, în funcție de experiența căpătată, legislație ș. a. Trăind într-o societate bazată pe cunoaștere, indivizii sunt puși în situația de a-și structura permanent propriul mod de acces la informație și propria capacitate de selectare a informațiilor pentru a se forma cât mai bine. Valorile educației sunt valori legate de

finalitățile, conținutul, metodologia și epistemologia educației (Pâslaru, 2003). Având în vedere că tinerii se confruntă permanent cu necesitatea de a alege în mod responsabil, originea și conținutul valorilor, criteriile de selecție și strategiile de interiorizare în conștiința și comportamentul individual trebuie clarificate ca aspecte foarte relevante pentru construirea de strategii educaționale axate pe formarea și promovarea valorilor (Pichiu & Albut, 1994).

Procesul de globalizare existent pe întreg globul pământesc sporește interacțiunea dintre țări deschizând noi posibilități pentru dezvoltarea civilizației umane. Persoana este forțată să-și restructureze continuu universul său valoric și atitudinal pentru a se adapta eficient și rapid la schimbările ce intervin. Societatea modernă are nevoie de persoane independente, active, perseverente care tind mereu spre o dezvoltare a potențialului propriu. Cadru didactic nu este o excepție de la această regulă. Prin urmare, cariera profesională se construiește ținând cont de competențele europene ale secolului al XXI-lea și anume:

- *autoformare*: monitorizarea propriilor cerințe de înțelegere și învățare; localizarea resurselor corespunzătoare; transferul cunoștințelor dintr-un domeniu în altul.
- *abilități de comunicare*: înțelegerea, administrarea și crearea unei comunicări eficiente verbale, scrise, multimedia într-o varietate de forme și contexte.
- *informații și abilități media*: analizarea, accesarea, administrarea, integrarea, evaluarea și crearea de informații în diverse forme și medii.
- *responsabilitate și capacitate de adaptare*: exersarea responsabilității personale și a flexibilității în contexte legate de propria persoană, loc de muncă și comunitate; stabilirea și atingerea unor standarde și țeluri ridicate pentru sine și pentru ceilalți; tolerarea ambiguității.
- *creativitate și curiozitate intelectuală*: dezvoltarea, implementarea și comunicarea ideilor noi altor persoane; deschiderea și receptivitatea la nou și la diverse perspective.
- *gândire critică și gândire sistemică*: exersarea unei gândiri sănătoase în înțelegerea și realizarea unor alegeri complexe; înțelegerea conexiunilor dintre sisteme.
- *abilități interpersonale și de colaborare*: demonstrarea capacității de lucru în echipă și de conducere; adaptarea la diverse roluri și responsabilități; colaborarea productivă cu ceilalți; exprimarea empatiei; respectarea perspectivelor diverse.
- *identificarea, formularea, soluționarea problemelor*: capacitatea de a depista, formula, analiza și soluționa probleme.
- *responsabilitate socială*: acționarea în mod responsabil ținând cont de interesele comunității; demonstrarea comportamentului etic în contexte legate de propria persoană, loc de muncă și comunitate [Apud, 1, p. 85].

Tot pentru dezvoltarea profesională cercetătorul roman S. Cristea evidențiază patru tipuri de competențe generale ale cadrului didactic și anume:

- *competența politică*, demonstrată prin receptarea și angajarea corectă a responsabilităților directe și indirecte transmise la nivelul finalităților macrostructurale (idei pedagogice – scopuri pedagogice);
- *competența psihologică*, demonstrată prin receptarea și angajarea corectă a responsabilităților transmise de la nivelul finalităților microstructurale;

– *competența științifică*, demonstrată prin calitatea proiectelor elaborate la linie de continuitate dintre cercetarea fundamentală-aplicată;

– *competența socială*, dependentă prin resursele de adaptare ale actorilor educației la cerințele comunității educative naționale aflate în mișcare [3, p. 78].

Autorul D. Sălăvăstru menționează în cercetările sale că profesorul nu este doar o persoană care propune conținuturi, formulează sarcini și cere anumite conduite, dar lui îi revine rolul primordial în cadrul următoarelor activități didactice: – stimularea și întreținerea curiozității elevilor; – cunoașterea/descoperirea noului; – formarea de competențe și comportamente necesare pentru integrarea în societate; – consolidarea încrederii în forțele proprii; – descoperirea identității personale [Apud, 4, p. 40].

În concluzie, majoritatea oamenilor caută și au nevoie de perfecțiunea interioară. A se autoactualiza presupune a deveni persoana care putem deveni, a atinge vârful potențialului nostru. Însemnă a fi capabil să-și folosească pe deplin talentele, abilitățile și potențialul individual. Și ce este cel mai important să reținem este că autoactualizarea nu e rezervată unui grup select de oameni norocoși, ci poate fi atinsă de oricine.

BIBLIOGRAFIE

1. BÎRSAN, El. Paradigma comunicării asertive a cadrelor didactice. Repere teoretice și practice. Chișinău: 2017. 293 p. ISBN 978-9975-46-319-5
2. JUNG, C. Antologia Puterea sufletului. București: Editura Anima, 1994. 174 p. ISBN 973-9053-14-9
3. CRISTEA, S. Dicționar de termeni pedagogici. București: Editura Didactică și pedagogică, 1998. 312 p. ISBN 973-30-5130-6
4. BOTGROS, I., FRANȚUZAN, L. Competența profesională a cadrului didactic – condiție decisivă în implementarea curriculumului școlar, Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Competenta%20profesionala%20a%20cadrului%20didactic_conditie%20decisiva%20in%20implementarea%20curriculumului%20scola.pdf (vizitat la 23.11.2022)
5. POPESCU- NEVEANU, P. Dicționar de psihologie. Ed: Albatros. 1978, 387 p. Disponibil la: <https://lectiadefilosofie.files.wordpress.com/2014/01/dictionar-de-psihologie-neveanu.pdf> (vizitat la 23.11.2022)
6. VERDEȘ, V. Autoactualizarea ca o condiție a depășirii crizei vârstei adulte. În: Psihologie 1-2, 2014. pp. 10-17. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Autoactualizarea%20ca%20o%20condi%C5%A3ie%20a%20dep%C4%83%C5%9Firii%20crizei%20v%C3%A2rstei%20adulte.pdf (vizitat la 23.11.2022)
7. <https://dexonline.net/definitie-actualizare> (vizitat la 22.11.2022)
8. http://www.rjap.psihologietm.ro/Download/rjap151_3.pdf (vizitat la 22.11.2022)
9. <https://ik-ptz.ru/ro/social-studies/chto-takoe-samoaktualizaciya-v-psihologii-professionalnaya.html> (vizitat la 23.11.2022)
10. <https://ik-ptz.ru/ro/social-studies/chto-takoe-samoaktualizaciya-v-psihologii-professionalnaya.html>. (vizitat la 03.11.2022)
11. <http://www.e-psiho.ro/articole/nevoia-de-auto-actualizare-abraham-maslow> (vizitat la 20.11.2022)